

Klage

Av Marius Stub

1. Innledning

- Enkeltvedtak kan påklages, jf. § 28

1. Innledning

- Hvorfor gir loven klagerett?
 - Forvaltningskomiteens innstilling s. 243:
 - ”Klageretten har til formål å sikre riktige vedtak og trygge den enkeltes rett, men den er [også] et ledd i forvaltningens egen kontroll med sine avgjørelser.”

1. Innledning

– Hensyn som taler for en klageadgang

- Hensynet til å sikre riktige avgjørelser
 - Dette er ikke bare viktig for parten ("å trygge den enkeltes rett"), men også for samfunnet for øvrig – av flere grunner
- Samfunnsøkonomiske hensyn
- Hensynet til forvaltningens internkontroll
 - Ønsket om å rette opp feil – og å endre kurs

– Hensyn som taler mot en klageadgang

- Hensynet til den som er tilgodesett av vedtaket
- Hensynet til forvaltningens arbeidsbyrde

1. Innledning

- Finnes det andre måter å angripe vedtak på?
 - Man kan be om omgjøring, jf. § 35
 - Man kan bringe saken inn for domstolene
 - Husk at domstolene ikke kan overprøve utøvelsen av skjønnnet innenfor rammen av skjønnsfriheten
 - Må vedtaket først være påklaget?
 - Parten kan som hovedregel rett til domstolene
 - Unntak gjelder bare der forvaltningen treffer avgjørelse om det, jf. forvaltningsloven § 27b
 - Man kan bringe saken inn for Sivilombudsmannen
 - Husk at han bare kan "uttale sin mening", jf. ombl. § 10

2. Hvilke avgjørelser kan påklages?

- Forvaltningsloven § 28 første ledd
 - "enkeltvedtak"
 - Alle avgjørelser som omfattes av definisjonen i § 2
 - Enkelte andre avgjørelser kan påklages etter andre regler, jf. §§ 14, 15 siste ledd og 21
 - Kort om forholdet til EMK artikkel 8
 - » *I Buck v. Germany* ble det tillagt betydelig vekt at "the person concerned may challenge the legality of a search order also in cases in which the order has already been executed", jf. avsnitt 46. Se også *Smirnov v. Russia* avsnitt 45 og i *Mastepan v. Russia* avsnitt 43

3. Hvem har klagerett?

- Forvaltningsloven § 28 første ledd
 - "part"
 - § 2 første ledd bokstav e
 - "rettslig klageinteresse"
 - Loven gir ingen definisjon
 - En gjenganger til eksamen
 - Husk at en som har rettslig klageinteresse, blir part i klagesaken, og kan bl.a. kreve partsinnsyn
 - Se Ot.prp. nr. 38 (1964-65) s. 99

3. Hvem har klagerett?

– Enkeltpersoner

- Første poeng: Omfatter flere enn sakens parter
- Andre poeng: Skal ses i lys av søksmålsadgangen

– Ot.prp. nr. 38 (1964-65) s. 98:

- » ”Det er meningen at kravet om 'rettslig klageinteresse' skal motsvare kravet til 'rettslig interesse' i tvistemålslovens § 54. Uttrykket er skjønnsbestemt, men har den fordel framfor de uttrykk som er nyttet i komitéforslag, at en kan ta sitt utgangspunkt i prosesspraksis og prosesslitteraturen og nytte disse som hjelpemidler ved den avgrensing av omgrepet som må overlates til praksis.”
- » Se i dag tvisteloven § 1-3 annet ledd

3. Hvem har klagerett?

- Tredje poeng: Helhetsvurdering
 - Forvaltningskomiteens innstilling s. 276
 - » "At den som vil klage har en subjektiv rett som er krenket, kan ikke kreves; også andre interesser kan gi rett til klage når interessen er av en viss styrke og individualitet. Saken må imidlertid vedkomme klageren, hans klage må ikke ha karakteren av en uvedkommendes innblanding. Man kan vel sammenfatte det slik at den som skal kunne klage over et vedtak enten må være part i saken eller vedtaket må berøre hans rettsstilling på en slik måte at det er rimelig og naturlig at han får adgang til å klage over vedtaket."

3. Hvem har klagerett?

- Har foreninger og andre organisasjoner klagerett?
 - Foreningen kan være part
 - Foreningen kan ha rettslig klageinteresse
 - Forvaltningskomiteens innstilling s. 277
 - » ”I mange tilfelle varetar en forening eller en organisasjon sine medlemmers interesse på en slik måte at et vedtak må sies å vedkomme foreningen, og det vil være naturlig at foreningen har klagerett. I andre tilfelle er dette hverken rimelig eller naturlig. Det må bero på om vedtaket i det individuelle tilfelle kan sies å vedkomme foreningen eller den organisasjon det er tale om.”

3. Hvem har klagerett?

- Rt. 1980 s. 569 (Alta)
 - ”ikke reise søksmål med påstand om å få vedtaket underkjent eller endret av den grunn at forbundet er uenig i vedtaket”
 - ”heller ikke ha den nødvendige rettslige interesse av å reise søksmål dersom en påstand om ugyldighet ene og alene begrunnes med anførsler som bare knytter seg til andre forhold enn naturverninteresser”
 - ”kunne opptre som saksøker dersom forbundet gjør gjeldende at et reguleringsvedtak må kjennes ugyldig fordi det foreligger brudd på saksbehandlingsregler eller andre rettsregler som har betydning i forhold til naturverninteresser”

3. Hvem har klagerett?

- Rt. 1992 s. 1618 (Framtiden i våre hender)
 - Utgangspunkt: En helhetsvurdering
 - » "Kravet om rettslig interesse forutsetter en helhetsvurdering av om saksøkeren har rimelig grunn til å kreve at spørsmålet blir prøvet av domstolene."
 - Kravet om "rimelig grunn" forutsetter at saken berører interesser som foreningen tar sikte på å vareta:
 - » "Det må for det første kreves at søksmålet faller inn under organisasjonens formål eller er en del av dens praktiske virkefelt."
 - Andre momenter: Representativitet og sakens betydning (den gjaldt store og populære rekreasjonsområder)

3. Hvem har klagerett?

- Rt. 2003 s. 833 (Stopp Regionfelt Østlandet) avsnitt 30
 - Utgangspunkt: En helhetsvurdering
 - » ”Spørsmålet om organisasjonen har rettslig interesse i å fremme begjæringen om midlertidig forføyning, vil bero på en nærmere vurdering av om den har rimelig grunn til å kreve at spørsmålet blir prøvd av domstolene.”
 - Kravet om ”rimelig grunn” forutsetter at saken berører interesser som foreningen tar sikte på å vareta:
 - » ”Men forutsetningen er at organisasjonen ut fra formål, virksomhet og representativitet har tilstrekkelig tilknytning til søksmålet.”
 - Ad hoc-organisasjoner som er etablert for det formål å fremme et søksmål, har ikke partsevne

3. Hvem har klagerett?

- Bruk tvisteloven § 1-4 som huskelapp!
 - § 1-4. *Søksmålsadgang for organisasjoner mv.*
 - (1) Foreninger og stiftelser kan reise søksmål i eget navn om forhold som det ligger innenfor organisasjonens formål og naturlige virkeområde å ivareta, når vilkårene ellers i § 1-3 er oppfylt.

4. Klagefrist

- Forvaltningsloven § 29 første ledd
 - ”Fristen for å klage er 3 uker fra det tidspunkt underretning om vedtaket er kommet frem til vedkommende part.”
 - To spørsmål
 - Når starter fristens løp?
 - Når må en klage være fremsatt for å være rettidig?

4. Klagefrist

- Når starter fristens løp?
 - § 29 første ledd: ”fra det tidspunkt underretning om vedtaket er kommet frem til vedkommende part”
 - Det er altså uten betydning om parten får kjennskap til vedtaket på annen måte, f.eks. gjennom media
 - Underretningen har ”kommet frem” når den ligger i partens postkasse; loven krever ikke at han i tillegg må ha gjort seg kjent med den
 - § 29 annet ledd: ”fra det tidspunkt han har fått eller burde ha skaffet seg kjennskap til vedtaket”
 - Bestemmelsen henger sammen med at andre enn sakens parter ikke får underretning om vedtaket, jf. § 27

4. Klagefrist

- Når må en klage være fremsatt for å være rettidig?
 - Forvaltningsloven § 30
 - ”nok at erklæringen før utløpet av fristen er avgitt til postoperatør som skal sørge for å få sendingen frem til forvaltningsorganet, til offentlig tjenestemann som har fullmakt til å ta imot erklæringen eller er kommet frem til den elektroniske adresse som forvaltningsorganet har oppgitt for mottak av elektroniske klager”
 - Fristen beregnes etter reglene i domstolloven §§ 148 og 149
 - » Begynner fristen å løpe fredag 23. januar 2015, utløper den fredag 13. februar 2015
 - » Ender fristen på en helgedag eller lignende, forlenges den

4. Klagefrist

- Hva skjer om klagefristen oversittes?
 - I utgangspunktet skal klagen avvises, jf. § 33 (2)
 - Regler om oppreisning er gitt i § 31 ("kan")
 - I første ledd oppstilles to alternative vilkår
 - Bokstav a
 - » "ikke kan lastes" (f.eks. ved brudd på § 27 tredje ledd)
 - Bokstav b
 - » "av særlige grunner er rimelig at klagen blir prøvd"
 - I begge tilfeller: Vil endring medføre skade for andre?
 - Absolutt frist: Ett år, jf. siste ledd (etter det: omgjøring)

5. Klagens innhold mv.

- Forvaltningsloven § 32 gir regler om klagens adressat, form og innhold
 - Klagen fremsettes overfor førsteinstansen
 - Det samme gjelder ved anke, jf. tvisteloven § 29-9
 - Klagen skal nevne hvilket vedtak den gjelder og den endring som ønskes – men trenger ikke røpe hvilke grunner den støtter seg på
 - Inneholder klagen feil, skal klager gis anledning til å rette feilen før avvisning, jf. § 32 tredje ledd

6. Klagebehandlingen

- Underinstansen (§ 33)
 - Kapitlene IV og V gjelder for saksforberedelsen, med de særregler som følger av § 33
 - Eventuelle motparter skal som regel varsles
 - I noen tilfeller må det foretas nærmere undersøkelser
 - Underinstansen kan
 - avvise saken (men avvisningsvedtaket kan påklages)
 - oppheve eller endre vedtaket i klagers favør (også om det går utover andre), eller
 - oversende saken til klageinstansen – samt vurdere § 42

6. Klagebehandlingen

- Klageinstansen (§ 34)
 - Klageinstansen kan avvise klagesaken (selv om underinstansen mente at saken kunne fremmes, jf. § 34 første ledd)
 - Klageinstansen mener kanskje
 - at avgjørelsen ikke er noe enkeltvedtak,
 - at den som klager ikke har klagerett, eller
 - at klagefristen er oversittet, og at vilkårene for å gi fristoppreisning, ikke er oppfylt

6. Klagebehandlingen

– Klageinstansens kompetanse

- Klageinstansen kan prøve alle sider av saken, herunder utøvelsen av forvaltningens frie skjønn
 - Der et statlig organ er klageinstans for kommunale eller fylkeskommunale vedtak, skal det imidlertid legges vekt på hensynet til det kommunale selvstyret, jf. § 34 (2) 2. pkt
 - » I Rt. 2007 s. 257 (Trallfa) avsnitt 52 uttaler HR følgende:
”anvendelsesområdet for forvaltningsloven § 34 annet ledd tredje punktum [er] først og fremst ... i valget mellom løsninger som ikke eller i liten grad kan anses å ha betydning for overordnede planhensyn av regional eller nasjonal betydning”

6. Klagebehandlingen

- Kan klageinstansen legge vekt på nye omstendigheter?
 - I sivilprosessen skal domstolsprøvingen bygge på faktum slik det var da forvaltningen traff sitt vedtak
 - » Rt. 2012 s. 1985
 - » Rt. 2012 s. 2039
 - Retten er derfor avskåret fra å bygge på nye faktiske forhold, for eksempel et krigsutbrudd i utlendingens hjemland, men den kan i en viss utstrekning legge vekt på nye bevis som kaster lys over faktum slik det var på vedtakstidspunktet

6. Klagebehandlingen

LANG KAMP: Styreleder Steinar Aagesen i Fincken og prosessfullmektig Christian Stang Våland i Bergen Tingrett.

FOTO: Rune Berentsen

Full av to øl?

Nekter skjenkestopp - Utestedet Fincken stevnet Staten.

AV: Elin Elvsås

Publisert: Oppdatert: 05.jan (23:33)

- Var han full eller er han bare sånn?

Det er et av de viktigste spørsmålene i en rettssak som pågår i Bergen tingrett de neste dagene, der regjeringsadvokaten representerer Staten.

6. Klagebehandlingen

- I forvaltningsprosessen er det motsatt
 - » Det fremgår direkte av § 34 annet ledd første punktum at klageinstansen kan ”ta hensyn til nye omstendigheter”
 - Regelen har sammenheng med at forvaltningsvedtak ikke har rettskraft, jf. Robberstad: *Rettskraft* s. 36 flg.
 - Den som har fått avslag, står dermed fritt til å søke på ny, og står da fritt til å påberope seg nye forhold
 - Se motsatt tvisteloven § 19-15 tredje ledd
 - For å spare tid og ressurser – både den private part og for forvaltningen – åpner loven for at nye forhold kan trekkes inn allerede under klagebehandlingen
 - De hensyn som HR fremhever, gjør seg ikke gjeldende overfor et overordnet forvaltningsorgan

6. Klagebehandlingen

- Innenfor rammen av "saken", står klageinstansen fritt
 - Eksempler:
 - » Den kan endre eller sette til side andre deler av vedtaket enn den delen som er påklaget
 - Eks.: Den som påklager et vilkår, kan i verste fall risikere å miste hele tillatelsen
 - » Den kan ta opp forhold som ikke er berørt i klagen
 - Eks.: Den kan komme til at vedtaket er ugyldig på grunnlag som ikke er påberopt
 - » Den er ikke bundet av partenes påstander
 - Den kan gi mer (eller mindre) enn det som er krevd
 - I sivilprosessen er det annerledes, jf. tvisteloven § 11-2

6. Klagebehandlingen

- Endring til skade kan imidlertid bare skje på visse vilkår
 - Forvaltningsloven § 34 tredje ledd
 - » "Vedtaket kan ikke endres til skade for klageren, med mindre dennes interesser finnes å måtte vike for omsynet til andre privatpersoner eller offentlige interesser."
 - » "Melding om slik endring må være sendt klageren innen 3 måneder etter at underinstansen mottok klagen."
 - Når er en endring til skade?
 - » Parten får sine rettigheter beskåret eller mister dem helt, f.eks. der klageinstansen avslår en søknad som allerede er delvis innvilget
 - » Parten blir pålagt nye eller mer omfattende plikter

6. Klagebehandlingen

– Klagevedtaket

- Klageinstansen kan
 - selv treffe nytt vedtak i saken
 - oppheve vedtaket og sende saken tilbake til underinstansen til helt eller delvis ny behandling ("hjemvising")
- Husk at klageinstansens realitetsvedtak som hovedregel ikke kan påklages, jf. § 28 tredje ledd

7. Virkningen av feil

- Ved feil kan klagevedtaket bli ugyldig
 - Ugyldigheten kan springe ut av materielle, prosessuelle eller personelle feil
 - Eks.: Førsteinstansens vedtak endres til skade uten at forvaltningen har foretatt de undersøkelser klagen gir grunnlag for
 - Hvordan angripes ugyldige klagevedtak?
 - Vedtaket kan normalt ikke påklages, jf. § 28 tredje ledd
 - Parten må i stedet (1) begjære omgjøring etter § 35, eller (2) bringe saken inn for domstolene